

Holocaust în Satu Mare

Înainte de Holocaust, comunitatea evreiască din Satu Mare era una dintre cele mai importante din nord-vestul Transilvaniei. Orașul găzduia o populație evreiască de aproximativ 14.000 de persoane, dintre care o parte semnificativă era formată din evrei ortodocși și hasidici, influențați de mișcarea religioasă din regiunea Maramureșului și Ungariei. Evreii erau activi în viața economică (în comerț, bănci, meserii), aveau școli proprii, sinagogi și instituții culturale.

După ocuparea Ungariei de către Germania nazistă, pe 19 martie 1944, autoritățile horthyste au început rapid implementarea planurilor de ghettoizare și deportare a evreilor. La Satu Mare, aceste măsuri au fost conduse de administrația locală maghiară, sub coordonarea lui László Endre și Adolf Eichmann, arhitectul deportărilor.

În aprilie-mai 1944, autoritățile au început identificarea, înregistrarea și izolarea evreilor. Aceștia au fost forțați să poarte steaua galbenă și li s-au confiscat bunurile. Ghetoul din Satu Mare a fost înființat la începutul lunii mai în zona sinagogii ortodoxe de pe strada Decebal (fosta strada Ghetoului) și pe străzile învecinate. Aici au fost înghesuiți nu doar evreii din oraș, ci și din împrejurimi – din zonele rurale ale județului Satu Mare.

În total, aproximativ 18.863 de evrei au fost închiși în ghetoul din Satu Mare. Condițiile de viață erau inumane: supraaglomerare severă, lipsă de alimente, apă potabilă, igienă și îngrijire medicală. Mulți au fost bătuti, interogați sau umiliți de jandarmi maghiari și polițiști locali.

Între 19 mai și 1 iunie 1944, au avut loc patru transporturi cu trenuri de marfă către Auschwitz-Birkenau. Deportările s-au făcut în vagoane supraaglomerate, fără acces la apă sau hrană. Călătoria dura adesea 3-5 zile. Cei mai mulți deportați — în special femei, copii și bătrâni — au fost gazați imediat după sosirea în lagăr. Doar o mică parte dintre evreii deportați au fost selectați pentru muncă forțată.

După război, doar în jur de 2.000 de evrei din Satu Mare au supraviețuit Holocaustului. La întoarcere, mulți și-au găsit casele ocupate, familiile dispărute și o societate ostilă. Comunitatea evreiască a încercat să se reorganizeze, dar valurile de emigrare din perioada comunistă au dus la scăderea dramatică a populației evreiești în oraș.

